

بسمه تعالی

سخن سردبیر

بخش چهارم این سخن که به ارائه و توصیف ابعاد معنایی و کارکردی دانا، نادان و گلچینی دانا در نظریه دی اختصاص دارد به شرح زیر است:

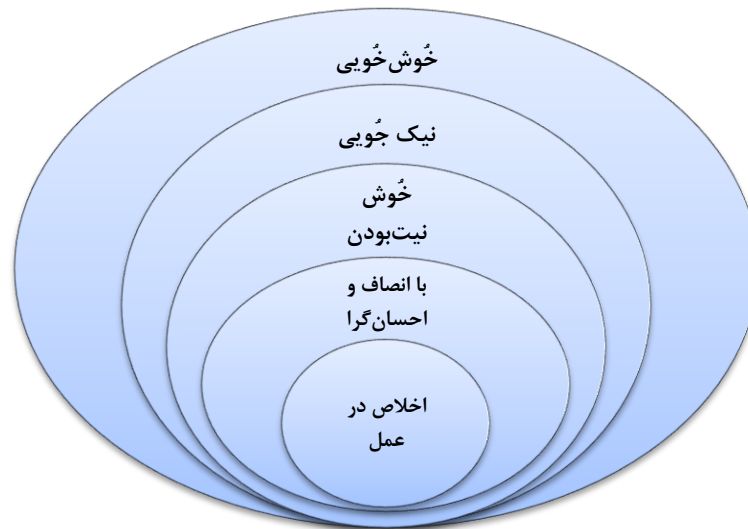
دانا و نادان. دانا، نادانی را درد می‌شمارد و آن را مایه تباهی همه چیز و ریشه تمام بدی‌ها می‌پندارد. دانا، آزمندی و سیری‌ناپذیری، بخل و دشمن خود را نتیجه نادانایی می‌داند. دانا، نادان‌شناس است. دانا، شخصی را که هر چند خوش سیما و بلند پایه باشد اما اگر از خداوند نافرمانی کند وی را نادان و فرومایه می‌پندارد. دانا، می‌داند که نادان به تقصیر (عیب) خود آگاه نیست و نصیحت خیر خواه خود را [هم] نمی‌پذیرد. نادان، مُرده است هر چند که [به ظاهر] زنده باشد.

دانا، نادان را کسی می‌شناسد که فریب هوی و هوس و اندیشه‌های باطل خود را بخورد و همیشه وی را در حال افراط و تفریط می‌بیند که برده خواهش‌های خود شده است. کار نادان، مایه زیان است و دانش او مایه گمراهی. نادان، کسی است که خود را- به آنچه نمی‌داند- دانا شمارد و به رأی و نظر خود بسنده کند و پیوسته از دانشمندان دوری کند و از آنان عیب و ایراد گیرد و مخالفان خود را بر خطا داند و آنچه را نفهمیده، گمراه‌کننده شمارد. هرگاه به مطلبی بر خورد که آن را نمی‌داند، منکرش شود و آن را دروغ شمارد و از روی نادانی خود گوید: من چنین چیزی را نمی‌شناسم و فکر نمی‌کنم که وجود داشته باشد. گمان نمی‌کنم آن چیز وجود داشته باشد و کجا چنین چیزی هست؟! و این از آن روست که به نظر خود اعتماد دارد و از نادانی خویش بی‌خبر است! از این رو، به سبب نادانی خویش، پیوسته از جهل بهره‌مند شود و حق را انکار کند و در نادانی سرگشته ماند، از طلب دانش تکبر ورزد، قبل از شنیدن [مطلب] پاسخ می‌دهد و پیش از آن که [مقصود گوینده را] بفهمد به مخالفت بر می‌خیزد و ندانسته حکم می‌کند زیرا خود را اسیر زبان خود کرده است.

نادان خود را فریفته سخنان ستاینده چاپلوسی کرده است که زشت را در نظر او زیبا جلوه می‌دهد و خیر خواه را دشمن او معرفی می‌کند و به نادانی و دانش خود می‌بالد. بزرگ‌ترین نادانی، ناآگاهی از شأن و منزلت، قدر و اندازه خود است.

نادان با همت حقیر خود، آنچه را که از آن نهی شده، انجام می‌دهد. نادان، بر چیزی که تعجب‌انگیز نباشد، می‌خندد. نادان، هر چه می‌داند به زبان می‌آورد و هر چه می‌داند، فاش سازد. نادان، شخصی است که استفاده زود هنگام از فرصت می‌کند پیش از آن که آن را کاملاً به دست آورد. نادان، دشمن چیزی است که نمی‌داند و نکوهش خود را از چیزی که نمی‌داند، نشناسد. نادان، بر چیزی که نمی‌شناسد، نکوهش کند و دشمن چیزی است که نمی‌داند.

گُل چینی دانا. دانا، شخصی یادگیرنده است. الگوی عمل خود را بر اساس اندیشه‌ها و رفتارها (= زمینه دانایی) قرار می‌دهد که اطلاعات جدید را به صورت سبک رفتاری (= سبک دانایی) در تعامل مستمر با درونی‌سازی (یقین = جنس دانایی) و برونی‌سازی (انطباق = اخلاص در عمل) مورد استفاده قرار می‌دهد. لذا دانا، شخصی گُل چین‌گرا است. این گُل چینی مطابق شکل ۴، و به شرح زیر است.

شکل ۴ لایه‌های گُل چینی دانا

- (۱) دانا، خوش‌خویی است که دل او، کتاب دیده‌هایش و ظرف‌های حکمت وی است. دانا، گوش‌های دلش، باز است که فهم و بصیرت ارمغان آن می‌شود و حکمت را روشنایی‌بخش دل خود می‌داند و از تجربه‌ها، پند می‌گیرد.
- (۲) دانا، نیک‌خویی را سرآمد همه نیکی‌ها و حُسن خُلق را استوارکننده رشتۀ دوستی‌ها و زیادکننده روزی‌ها می‌داند.
- (۳) دانا، خوش نیت بودن، نیکی کردن و خوش‌خویی را آبادکننده خانه‌ها و کامل‌تر کردن ایمان و زیادکننده عمرها می‌داند.
- (۴) دانا، حُسن خُلق را در الف) نرم‌خویی و مهربانی، ب) گفتار پاکیزه و مؤدبانه، پ) خوش‌رویی در برخوردها، ت) فروتنی، ث) بردباری، ج) شکیبائی و چ) بخشندگی می‌داند.
- (۵) دانا، شخصی با انصاف و احسان‌کننده است که اُلفت دل‌ها را با انصاف، تقویت می‌کند و نگاه حکمت‌پایه خود را، قاصد، پیغام‌آور و راه‌بُلد دلش می‌شمارد.
- (۶) دانا، اخلاص در عمل را استوار، بادوام و برترین می‌شمارد.

در نهایت، شخص دانا، توانایی شناخت نحوه بروز شرّ و سوسه‌گران پنهانکار و حسودان را دارد و بر وسوسه‌های شکل‌گرفته از درون سینۀ انسان‌ها آگاه می‌شود. دانا از چگونگی و زمان دمیدن جماعت‌های وسوسه‌گر در گره‌ها، آگاهی می‌یابد. این جماعت، طالب تاریکی‌اند اما او تاریکی را از بین می‌برد و روشنایی را به ارمغان می‌آورد.

دانا به لحاظ زیرک بودن بر حقه، دروغ، نیرنگ و ریاکاری، ظاهرسازی و مخفی کردن حق، شناخت پیدا کرده و از آنها دوری می‌جوید. وی مصادیق وسوسه‌گر پنهانکار را اشخاص ناباب، هم‌نشین‌های منحرف، پیشوایان گمراه و ظالم، کارگزاران جباران و طاغوتیان، نویسندگان و گویندگان فاسد، اندیشکده‌های ظاهر فریب و دروغ‌پرداز، وسائل ارتباط جمعی وسوسه‌گر، دانسته و تلاش می‌کند خود را از شرّ آنان با یاری خداوند متعال دور کند.

محمدرضا حمیدی‌زاده